

JAG SER OCH VÅGAR FRÅGA

Vägledning för yrkesverksamma som arbetar med barn.
Om sexuellt utnyttjande mot ersättning

CHILDX

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRÄNDRING BÖRJAR MED OSS	2
SEXUELL EXPLOATERING AV BARN	3
GROOMING	5
SÅRBARHETSFAKTORER	10
SVENSK LAGSTIFTNING	11
VI BEFINNER OSS I EN BARNRÄTTSKRIS	14
SPÅRKET	17
GÖR UTSATTHETEN PRATBAR	18
DU KAN GÖRA SKILLNAD IDAG	19

Förändring börjar med oss.

Vi tror att du är en vuxen som står på barns sida och som kämpar för att alla barn ska få växa upp tryggt och fritt från våld och sexuella övergrepp.

Vi tror att du vet att många barn upplever upprepade former av utsatthet i barndomen, som exempelvis försummelse, psykisk eller fysisk misshandel. Vissa barn löper dessutom en särskilt hög risk att utsättas för våld, inklusive sexuellt utnyttjande, på grund av sin livssituation eller andra sårbarheter.

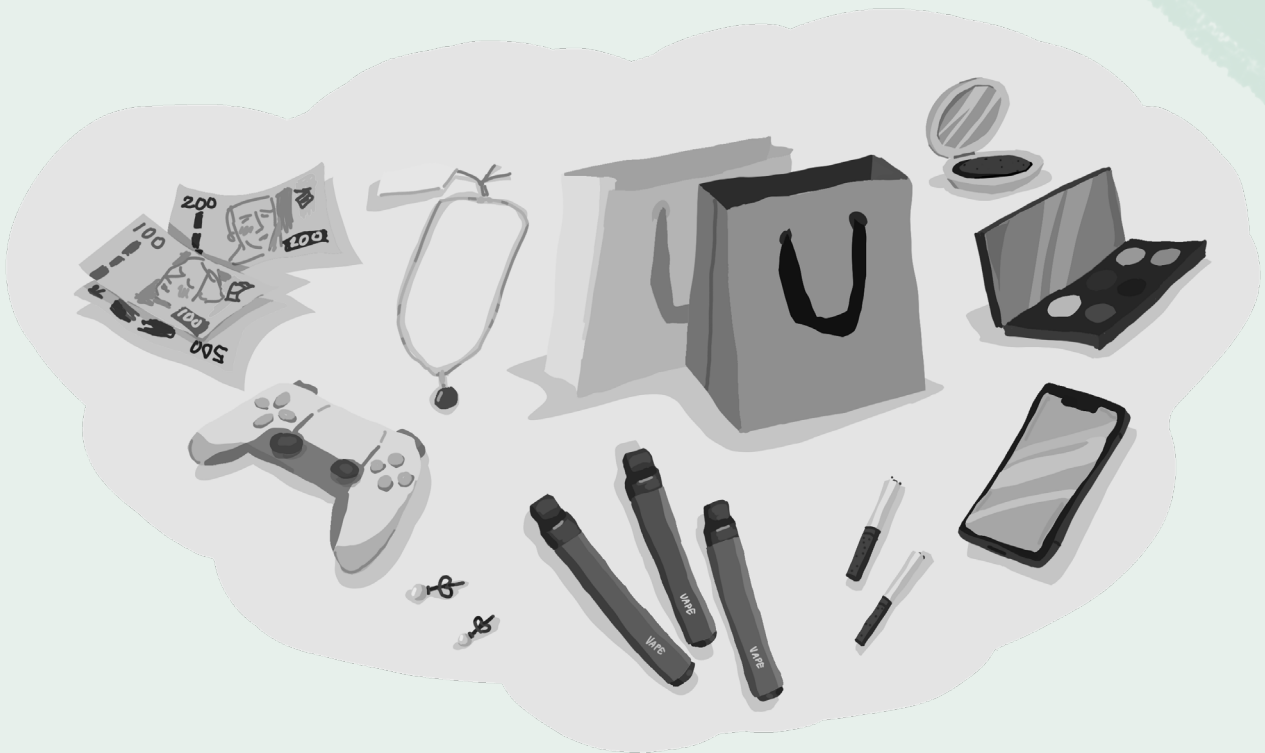
Vi vet att en enda trygg och bra vuxen kan göra hela skillnaden i ett barns liv.

PRECIS SOM ATT en blomma inte kan hållas ansvarig för att den vissnar utan vatten, kan ett barn inte hållas ansvarigt för att det far illa. Det är vårt gemensamma ansvar, som samhälle, att ge barn det skydd och den omsorg som krävs. När skyddet brister måste samhället agera.

Vi står mitt i en barnrättskris där nästan var tionde tonårstjej har varit utsatt för sexuell exploatering i Sverige idag. Det är helt oacceptabelt.

Vi måste tillsammans skapa en förändring – vi måste våga se och våga fråga.

Sexuell exploatering av barn.

Sexuell exploatering kan också kallas sexuell utnyttjande mot ersättning. Ersättningen kan ges i pengar, gåvor eller tjänster till barnet eller andra personer.

Det kan handla om olika former av sexuell utnyttjande, både på och utanför nätet, där den som utsätter någon annan använder ersättning som makt- och påtryckningsmedel.

Genom att använda ersättning i olika former utnyttjas barnets sårbarheter.

ATT ANVÄNDA SIG av någon typ av ersättning är ett medel för att kunna begå ett övergrepp på ett barn. För barn som blivit utsatta för sexuell utnyttjande mot ersättning kan det vara extra svårt att berätta om vad de varit med om. Skam, skuld och en känsla av att själv ha varit med och samtyckt till situationen kan göra det svårt att se sig själv som offer.

Den som utsätter barnet använder ersättning för att skapa en känsla av beroende, tystnad eller skuld, vilket fördjupar utnyttjandet och förstärker maktobalansen.

Grooming.

Grooming är när en person skapar en relation med ett barn, online eller i verkliga livet, med målet att senare kunna utnyttja barnet sexuellt. När kontakten sker online är det vanligt att personen låtsas vara jämnårig eller på annat sätt förvränger sin identitet. Groomingen börjar ofta med att en person ger barnet uppmärksamhet och komplimanger. Stegvis bygger sedan personen upp ett förtroende och en relation med barnet. Det är ett otroligt starkt verktyg för att senare kunna utnyttja ett barn sexuellt, särskilt barn som har bristande stöd från omgivningen. Processen innebär att personen gradvis etablerar kontakt och bygger en förtroenderelation med ett barn genom manipulation och genom att stegvis vänja barnet vid sexuella samtal eller handlingar. Det är också vanligt, men inte nödvändigt, att personen använder hot och utpressning mot barnet som skapar en känsla av isolering och beroende. Alla delar av groomingen gör det svårt för barnet att ta sig ur relationen.

GROOMINGPROCESSEN KAN SKE mycket snabbt, ibland redan vid den allra första kontakten. Barn kan omedelbart utsättas för hot och utpressning, och förövaren behöver inte alltid utge sig för att vara jämnårig. Denna plötsliga och oväntade press kan få barn, som inte är förberedda på sådana situationer, att agera enligt förövarens instruktioner av ren rädsla för att hoten ska bli verklighet. Exempelvis kan hotet lyda: "Om du inte skickar en nakenbild nu, dödar jag din katt."

När övergreppen börjar skapar erfarenheterna från groomingprocessen ofta känslor av skuld och skam hos barnet, och är en stark anledning till varför många barn aldrig berättar vad de varit med om.

GROOMINGPROCESSEN

Inleder kontakt

Personen som initierar kontakt söker aktivt upp barnet, ofta via sociala medier eller andra plattformar där barn och unga befinner sig. Syftet är att skapa en första öppning i kommunikationen, ofta genom att framstå som intresserad av liknande intressen eller erfarenheter som barnet.

Bygger förtroende

Efter första kontakten försöker personen sedan vinna barnets förtroende, ofta genom att erbjuda stöd, komplimanger eller genom visa intresse för barnets vardag och känslor. Målet är att skapa en relation där barnet litar på och öppnar upp sig för personen.

Definierar relationen

Personen kan sedan börja sätta etiketter på relationen för att stärka bandet ytterligare, exempelvis genom att kalla barnet för sin "bästa vän" eller använda romantiska termer. Detta skapar en känsla av samhörighet och exklusivitet i relationen.

Normaliserar övergrepp

Personen kan gradvis introducera gränsöverskridande beteenden för att normalisera dem. Det kan vara allt från mindre olämpliga kommentarer till mer explicita handlingar eller förfrågningar. Målet är att stegvis bryta ner barnets motstånd och vänja barnet vid situationer som hen tidigare skulle ha reagerat på.

Hot och utpressning

Om barnet börjar visa tecken på att hen vill dra sig ur situationen kan personen börja använda hot och utpressning. Barn delar ofta sitt riktiga namn, sin adress, bilder på sig själva eller annan personlig information som personen lätt kan använda. I det här läget kan barnet känna sig fast i relationen och vara ovillig eller rädd för att berätta för någon om vad som händer, vilket gör att det kan vara svårt för andra att upptäcka att barnet är utsatt.

SAMMANFATTNINGSVIS ÄR GROOMINGPROCESSEN ofta välplanerad och utstuderad för att maximera kontrollen över barnet och minimera barnets benägenhet att göra motstånd eller berätta för andra om vad som händer.

● ○ ○ ○
1/4

barn har blivit utsatta för försök till grooming online.

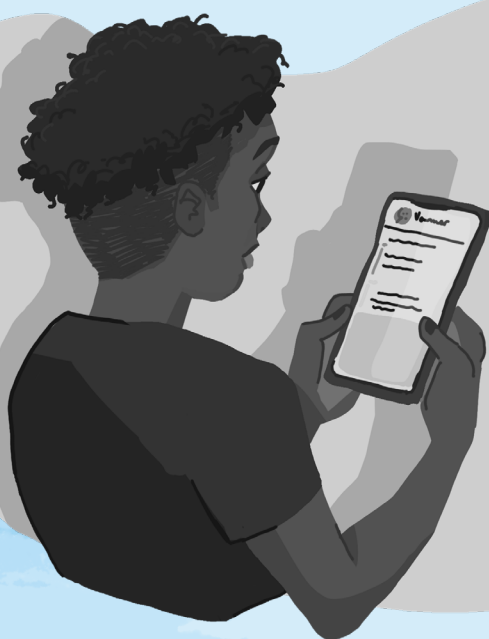
Mellan 2021 och 2023 ökade antalet rapporterade groomingfall med över

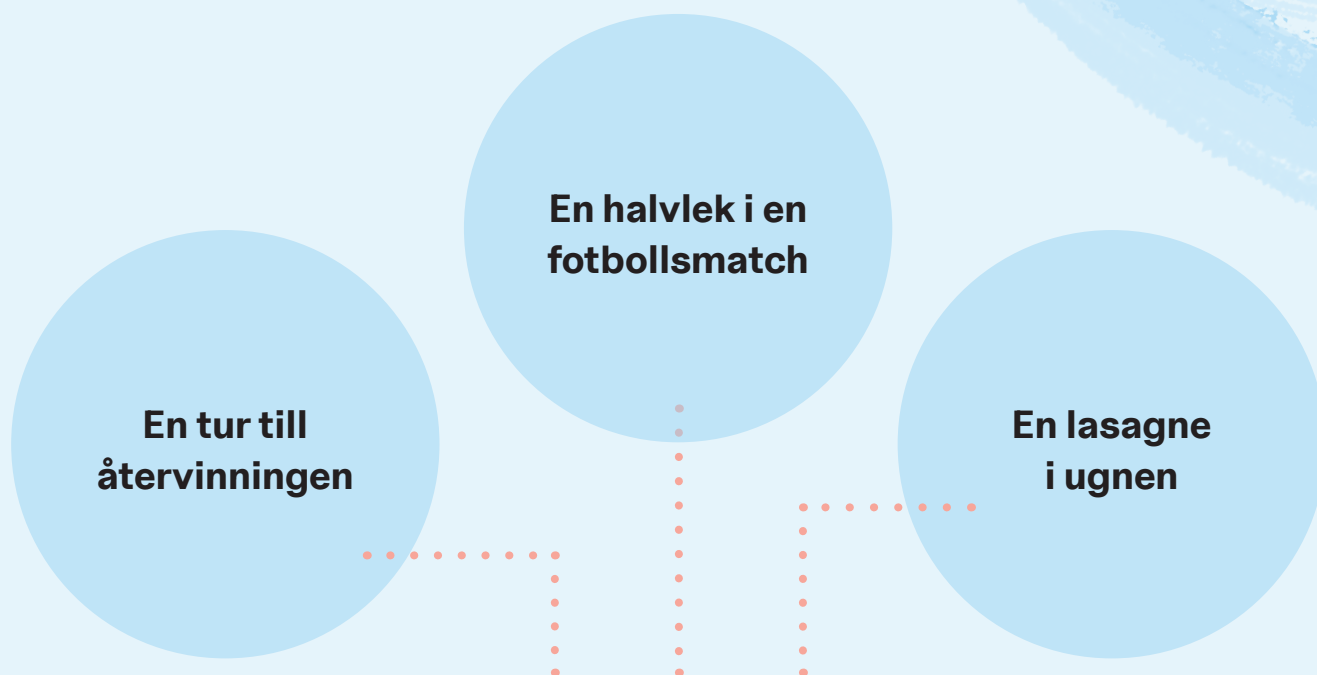
300 %

I genomsnitt tar det 45 minuter att grooma ett barn i gamingmiljöer online.

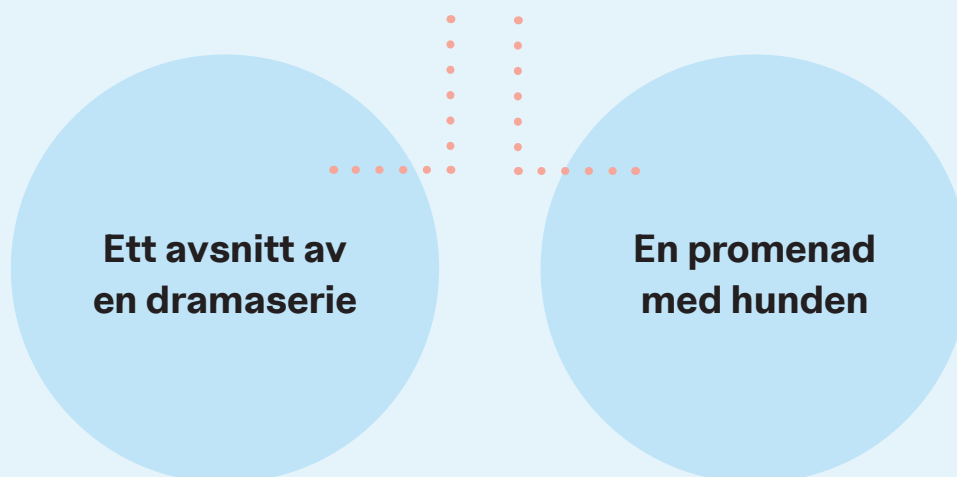
GROOMING

sker ofta där barn och unga redan är – i spel, på sociala medier eller i appar med chattfunktioner.

**DET TAR I GENOMSNITT 45 MINUTER
ATT GROOMA ETT BARN I ONLINESPELMILJÖER.
UNGEFÄR LIKA LÅNG TID SOM ...**

Vill du förstå hur grooming kan kännas från insidan?

Genom Groominggeneratoren kan du som vuxen testa hur en manipulerande kontakt kan byggas upp – steg för steg – i en simulerad sms-konversation. Verktöget ger också konkreta råd om hur du kan agera för att skydda barn och unga.

Skanna QR-koden eller besök groominggeneratoren.se för att testa verktyget.

Sårbarhetsfaktorer.

Alla barn kan bli utsatta för övergrepp och våld. Att vara barn är i sig en sårbarhetsfaktor. Det finns en maktobalans mellan den som är yngre och den som är äldre, där barn generellt sett har mindre kontroll över sina liv. Flera samverkande faktorer gör att barn många gånger står chanslösa utan vuxenvärldens och samhällets skydd.

BARN ÄR BEROENDE av vuxna för grundläggande behov som mat, trygghet, kärlek och omsorg och vuxna har normalt sett beslutsmakten i frågor som rör barns liv.

- Barn har mindre erfarenhet och ofta bristande kunskap om sina rättigheter och hur de kan skydda sig i utsatta situationer.
- Barn har inte alltid utvecklat de kognitiva och emotionella verktyg som krävs för att förstå och sätta ord på vad de upplever, vilket gör att de kan ha svårt att identifiera och förmedla att något inte är rätt.
- Samhället tenderar att se barn som mindre kapabla och ge dem mindre utrymme för egna val och åsikter vilket kan hindra barn från att göra sig hörda och förstådda, särskilt i situationer där de är utsatta.
- Barn kan känna rädsla för att berätta om utsatthet, särskilt om det är en vuxen de litar på som står för kränkningen. De kan känna skam eller frukta att de ska straffas, bli misstrodda eller orsaka problem för andra om de berättar.
- Barn som saknar trygga vuxna, som lever i ekonomisk eller social utsatthet, som tidigare har blivit utsatta för övergrepp, som har vissa funktionsnedsättningar, eller som kämpar med psykisk ohälsa, ensamhet, eller mobbning är extra sårbara. Även barn som har erfarenheter av förlust, som har förlorat en förälder eller varit placerade på HVB eller barn som har en komplex familjesituation, kan vara särskilt utsatta.

SAMMANTAGET ÄR BARNs sårbarhet en följd av en kombination av faktorer kopplade till individen, omgivningen och tidigare erfarenheter – faktorer som gör att alla barn är sårbara, men vissa barn är extra utsatta. För att möta detta behöver vi ett samhälle och en vuxenvärld som skyddar och stöttar varje barn, oavsett deras unika förutsättningar och bakgrund.

Svensk lagstiftning.

Barn har rätt att inte utsättas för sexuellt utnyttjande mot ersättning. Det här regleras både i svensk lagstiftning och internationella konventioner som Sverige har skrivit under.

Sexualbrottslagstiftningen finns i 6 kap. i brottsbalken. I dag skiljer svensk lagstiftning på om ett sexualbrott riktats mot ett yngre eller äldre barn. Yngre barn har ett starkare skydd än äldre barn och åldersgränsen går vid 15 år.

Enligt svensk lagstiftning kan barn under 15 år inte ge ett juridiskt giltigt samtycke till sexuella handlingar. Lagen är utformad för att skydda barn och ungdomar mot sexuella övergrepp från vuxna eller äldre ungdomar.

Frivilligt sex mellan två personer under 15 år är inte generellt straffbart enligt lagen. Detta innebär att det i regel inte leder till straff för de inblandade, så länge det inte föreligger utnyttjande, tvång eller liknande omständigheter. Dock kan sådana fall ibland leda till ingripande från sociala myndigheter om det bedöms som ett övergrepp eller om barnens bästa påverkas negativt. Om det är liten skillnad i ålder och utveckling mellan de inblandade, och båda deltar frivilligt, är det sällan aktuellt med åtal. Trots detta kan det finnas juridiska konsekvenser i form av utredningar eller socialt stöd, även om handlingen inte är straffbar.

Fortsatt skydd från 15 till 18 år

Barn som har fyllt 15 år har inte längre det automatiska skydd som yngre barn har mot sexuella handlingar, men de omfattas fortfarande av särskilda skyddsregler fram till 18-årsdagen. Dessa regler gäller till exempel vid utnyttjande av beroendeställning eller annan sårbarhet, och skiljer sig från skyddet för vuxna. När det gäller sexualbrott mot barn över 15 år finns två specifika brott som kan aktualiseras: utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och utnyttjande av barn för sexuell posering. Dessa brott kan ske både online och offline, även om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling oftast avser fysiska möten.

Utnyttjande av barn för sexuell posering innebär att en person främjar eller utnyttjar ett barn under 15 år att utföra eller medverka i sexuell posering. Detsamma gäller om en person gör samma sak mot ett barn som fyllt 15 men inte 18 år, om poseringen skadar barnets hälsa eller utveckling. Att ge ett barn ersättning för att utföra eller medverka i sexuell posering är en form av främjande och därför kan förövaren dömas enligt denna lagstiftning.

Ny lag skärper skyddet

Från och med den 1 juli 2025 gäller en straffskärpning i brottsbalken som stärker skyddet för barn mellan 15 och 17 år vid sexualbrott. Bestämmelserna om våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn omfattar nu fler situationer än tidigare när barnet är i denna åldersgrupp.

När barnet är särskilt sårbart

Enligt den nya lagen är det straffbart att utsätta ett barn mellan 15 och 17 år för sexuella handlingar om gärningspersonen otillbörligt utnyttjar att barnet, på grund av exempelvis psykisk ohälsa, funktionsnedsättning, missbruk, beroendeställning eller andra omständigheter, har en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet. I sådana fall bedöms handlingen som om barnet vore under 15 år.

Tydligare lagstiftning vid utnyttjande av barn

Denna förändring innebär att fall som tidigare ofta rubricerats som utnyttjande av barn genom köp av sexuell tjänst i vissa fall i stället kan komma att bedömas som våldtäkt mot barn.

Det har också blivit möjligt att döma för utnyttjande av barn genom köp av sexuell tjänst i fler situationer än tidigare. Tidigare kunde detta brott endast användas om gärningspersonen inte kunde dömas för något av de övriga sexualbrotten enligt 6 kap. 1–8 §§. Den begränsningen har nu tagits bort, vilket innebär att gärningspersonen kan dömas för flera sexualbrott i samma fall.

Även online räknas som brott

Även lagen om köp av sexuella handlingar av vuxna har ändrats. Brottet har bytt namn till köp av sexuell handling, och det är numera straffbart även när den sexuella handlingen sker på distans – det vill säga utan fysisk kontakt mellan gärningspersonen och den utsatta.

Barnpornografibrott

Barnpornografibrottet är placerat i 16 kap. brottsbalken om brott mot allmän ordning och är därmed inte ett sexualbrott i brottsbalkens mening, även om kopplingen till sexualbrott mot barn är tydlig. Brottet har dubbla skyddsobjekt och syftar till att skydda både det avbildade barnet och barn i allmänhet från att kränkas. Barnpornografibrott innebär att någon skildrar, innehar, sprider, producerar eller på annat sätt befattar sig med pornografiska bilder av barn.

Straffbestämmelsen omfattar bilder som föreställer både verkliga och fiktiva barn. Samtliga gärningsformer innebär en kränkning av barn i allmänhet. Barn ska inte sexualiseras och avbildas i sexuella sammanhang.

Enligt lagen definieras barn som en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under 18 år. För fullt pubertetsutvecklade personer under 18 år gäller särskilda regler beroende på gärningsformen. Det är viktigt att notera att även oaktsamhet beträffande barnets ålder nu kan leda till straffansvar för den som skildrar ett barn i pornografisk bild. Lagstiftningen syftar till att ge ett omfattande skydd för barn mot att utnyttjas i pornografiska sammanhang, oavsett barnets ålder eller utvecklingsnivå.

Människohandel för sexuella syften

Enligt brottsbalkens bestämmelser om människohandel är alla åtgärder som syftar till att exploatera ett barn för sexuella ändamål straffbart (t.ex. lura, rekrytera, förmedla, transportera, ta emot eller annonsera ett barn). Det spelar ingen roll för straffansvaret om barnet har utsatts för hot, våld, lögn eller andra påtryckningsmedel eller inte. Exploateringen behöver inte heller ha skett för att en person ska kunna dömas för människohandel, utan en handling i syfte att exploatera barnet är tillräckligt. Det betyder att barn som utsätts för sexuellt utnyttjande mot ersättning också är utsatt för människohandel.

Internationella konventioner påverkar

Barnkonventionen och Lanzarotekonventionen har haft stor betydelse för Sveriges arbete mot sexuellt utnyttjande av barn mot ersättning:

Barnkonventionen och dess tillägg stärker skyddet

Barnkonventionen, som blev svensk lag 1 januari 2020, stärker barnets rättsliga status och tydliggör att barn är rättighetsbärare. Detta innebär att barnets bästa ska vara en självklar del i allt arbete som rör barn, inklusive arbetet mot sexuellt utnyttjande.

Konventionen innehåller specifika artiklar som är relevanta för skydd mot sexuellt utnyttjande, såsom:

Artikel 34: Skydd mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp.

Artikel 35: Förhindra bortförande och försäljning av, eller handel med, barn.

Artikel 39: Rätt till rehabilitering och social återanpassning för barn som utsatts för övergrepp.

Sverige har också ratificerat ett tilläggsprotokoll till barnkonventionen som fokuserar på handel med barn, barnprostitution och barnpornografi. Protokollet antogs av FN år 2000 och ratificerades av Sverige 2006. Det stärker skyddet för barn mot dessa allvarliga övergrepp och innebär att länderna åtar sig att vidta ytterligare åtgärder för att förhindra sådant utnyttjande.

Lanzarotekonventionen kompletterar

Lanzarotekonventionen, som Sverige ratificerade 2013, kompletterar Barnkonventionen genom att specifikt fokusera på skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Den kräver att Sverige vidtar nödvändiga åtgärder för att förebygga och bekämpa dessa brott, samt säkerställa att personer som arbetar med utsatta barn har tillräcklig kunskap om ämnet.

Starkare skydd i praktiken

Tillsammans har dessa konventioner lett till en förstärkning av lagstiftningen och praxis i Sverige för att bättre skydda barn mot sexuellt utnyttjande mot ersättning, samt ökat fokus på barnets rättigheter och bästa i alla beslut som rör barn.

Vi befinner oss i en barnrättskris.

Att barn blir sexuellt utnyttjade mot ersättning är ett utbrett och djupt rotat problem som drabbar hela vårt samhälle. Utnyttjandet är både omfattande och komplext, samtidigt som rättssystem, stödstrukturer och skyddsnät halkar efter. Det är ett kollektivt ansvar att erkänna och agera på denna kris – för barnens skull.

Nätet

Barn och unga är ständigt närvarande på internet och i sociala medier, vilket innebär att även förövarna finns där, redo att utnyttja den digitala plattformens möjligheter till anonymitet. Idag används dessa miljöer aktivt för grooming, rekrytering och spridning av övergreppsmaterial, och förövare kan snabbt flytta sig mellan plattformar och byta identitet, vilket försvårar upptäckt och ingripande. Detta sker nu och är en pågående utmaning som samhället måste agera på i realtid för att skydda barnen.

Internet är en ovärderlig resurs för de flesta barn – en källa till kunskap, underhållning och möjligheter att knyta sociala band. Det vore varken realistiskt eller rätt väg att gå att helt ta bort barnens skärmar, då den digitala världen spelar en central roll i deras lärande och sociala liv. Istället bör plattformsägare, samhället, lagstiftare och vårdnadshavare ta ett gemensamt ansvar för att skapa säkra digitala miljöer där barn kan utforska och växa utan att utsättas för risker.

VUXNA BEHÖVER FINNAS närvarande i barns digitala liv på samma sätt som i deras fysiska liv – inte för att övervaka varje rörelse, utan för att erbjuda stöd, guidning och skydd. Det handlar om att samtala med barn om deras digitala vardag, sätta gränser och bygga en öppen dialog där barn vågar berätta om något som känns fel. Samtidigt behöver samhället som helhet ta sitt ansvar genom att ställa krav på de plattformar och tjänster som barnen använder. Plattformarna måste utformas på ett sätt som aktivt förebygger övergrepp och exploatering, genom att implementera robusta säkerhetsfunktioner och tillhandahålla användarvänliga rapporteringssystem. Här har lagstiftare en nyckelroll i att reglera och säkerställa att digitala aktörer följer högt ställda krav på barnsäkerhet.

Att lämna barn ensamma i den digitala världen utan en vuxens närvaro och utan ansvarstagande från plattformarna innebär att vi sviker dem. Det är vårt gemensamma ansvar – som yrkesverksamma, föräldrar, samhällsmedborgare och beslutsfattare – att bygga digitala miljöer där barn kan vara trygga och känna sig sedda. Bara genom att arbeta tillsammans kan vi skapa ett internet som är en resurs för lärande och utveckling, och inte en risk för utsatthet.

Rättssystemet

Alldeles för få fall där barn är inblandade i sexuellt utnyttjande mot ersättning anmäls till polisen. Av de fall som faktiskt anmäls är det en försvinnande del som leder till fällande domar. De här bristerna innebär att många förövare går fria och att barnen, de mest utsatta, inte får den upprättelse eller det skydd och stöd de har rätt till. Dessutom vittnar många barn som deltagit i rättsprocesser om en skrämmande, skuldbeläggande och påfrestande erfarenhet. De får ofta möta flera olika vuxna i främmande miljöer och riskerar att inte bli trodda. För dessa barn är risken för återtraumatisering mycket stor.

DET ÄR HELT avgörande att barnperspektivet stärks genom hela rättsprocessen och att den generella kompetensen kring bemötande av barn höjs. Specifikt behövs en kraftig kompetenshöjning kring bemötande av barn med neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar. Dessa barn möter ofta ytterligare utmaningar i kontakten med rättssystemet och är i ännu större behov av en miljö som är anpassad för att de ska kunna känna sig trygga och förstådda. En sådan anpassning är inte bara en fråga om rättssäkerhet, utan om att visa omsorg för barnets unika behov och rätt till ett bra bemötande.

VI BEFINNER OSS I EN BARNRÄTTSKRIS

Stöd och behandling

De barn som utsätts för sexuellt utnyttjande mot ersättning lider ofta av långvariga psykiska trauman som påverkar deras hälsa, självkänsla och framtida möjligheter. Risken att utveckla posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) är extra stort efter sexuellt våld. Det är avgörande för varje individuellt barn att få rätt stöd i rätt tid.

Trots att barnkonventionen tydligt slår fast att alla barn har rätt till stöd efter att ha utsatts för övergrepp, faller många barn som utsatts för sexuellt våld ”mellan stolarna” av flera anledningar:

Bristande samordning: Myndigheter och organisationer som ska hjälpa barnen kommunicerar inte tillräckligt med varandra, vilket gör att barnens behov inte möts fullt ut.

Otillräckliga resurser: Samhällets stödsystem har ofta brist på resurser för att ge alla utsatta barn den hjälp de behöver, vilket förvärrar deras situation.

Komplexa behov: Traumatiserade barns behov kräver ett traumamedvetet bemötande och en långsiktig strategi, något som är svårt i ett system som ofta fokuserar på snabba lösningar.

Brist på specialiserad kompetens: Det saknas ofta kompetens för att bemöta de specifika trauman som barn som utsatts för sexuellt våld upplever.

Svårigheter att identifiera: Många barn identifieras inte som offer och får därför inte det stöd de behöver.

DESSA FAKTORER BIDRAR till att många barn inte får den vård, omsorg och rehabilitering de har rätt till, vilket ytterligare förvärrar deras redan utsatta situation.

Genom att vara mer uppmärksamma på signaler och våga ställa frågor kan vi hjälpa fler barn att bli sedda och få rätt hjälp. Det är avgörande att samhällets olika aktörer samarbetar och kommunicerar effektivt för att möta barnens komplexa behov. Genom att stärka resurserna, utveckla specialiserad kompetens och säkerställa att inget barn förbises, kan vi ge utsatta barn den vård och stöd de har rätt till och därmed förbättra deras framtid.

TÄNK PÅ ...

Det är dags att vi som samhälle tar oss an denna kris med det allvar och engagemang den kräver. Vi måste stärka skyddet på nätet, förbättra rättssystemet, stärka stödsystemen och minska stigmatiseringen för att säkerställa att barnen får det skydd och stöd de förtjänar. Det handlar om att garantera deras rättigheter här och nu – och deras framtid.

Skanna QR-koden för att komma till en sida med länkar till stöd och hjälp för unga.

Språket.

Ord bär på kraft att forma tankar och påverka hur vi ser på världen. De val vi gör i vårt språk kan skapa förståelse, empati och engagemang – eller motsatsen. Språket är ett verktyg för att förmedla makt och påverka budskap, och därför är det avgörande att vi är medvetna om vilka ord vi väljer och hur vi uttrycker oss.

Många barn som berättar om en utsatthet får höra att de ska sluta utsätta sig för riskfyllda situationer. De kan också få frågor om varför de skickade en nakenbild, varför de berättade vad de hette eller var de bodde, varför de tog emot någon form av ersättning och varför de till slut valde att träffa en person som utsatte dem för övergrepp. Många barn får höra att de skadar sig själva genom sitt eget beteende.

MEN BARN SOM själva söker upp riskfyllda situationer behöver ses i ljuset av deras tidigare erfarenheter och sårbarheter. Att beskriva barnets eget beteende som ett "självskadebeteende" tar fokus från att det finns en person som valt att utsätta barnet i den sårbara situationen. Det bidrar dessutom till ett skam- och skuldbeläggande av barnet som riskerar att försvåra det identifierande arbetet.

Sexuellt utnyttjande mot ersättning handlar om våld, makt, manipulation och övergrepp och vi behöver, i alla lägen, rama in det som precis det.

Gör utsattheten pratbar.

När man misstänker att ett barn är utsatt för sexuellt utnyttjande mot ersättning kan det skapa stor oro och osäkerhet. Många vuxna tvekar kring hur de ska gå tillväga och vilka steg som är rätt att ta. Det är vanligt att känna sig obekväma och inte veta hur man kan närma sig barnet eller situationen på ett korrekt sätt. Eller så kanske man är osäker på om samhället faktiskt kommer att kunna erbjuda barnet rätt stöd och därför drar man sig för att börja nysta i något som man inte har tillräcklig kännedom och kunskap kring.

För det första behöver vi sätta oss in i området. Visa att vi är trygga, att vi har kunskap och att ämnet är pratbart. Barn pratar med oss om det vi pratar med dem om, vilket innebär att det är vårt ansvar att skapa en miljö där dessa samtal känns möjliga och naturliga.

Det är sedan helt avgörande att vi som vuxna vågar fråga och visa att vi ser, hör och finns där för barn. Att fråga behöver inte vara komplicerat, utan ett sätt att öppna en dörr för barnet att berätta om sin verklighet.

Vi måste inse att vår tystnad eller tvekan att agera riskerar att förstärka barnets känsla av ensamhet och utsatthet – och det är då vi sviker.

ATT FRÅGA OCH agera är ett ställningstagande. Det visar att vi tar ansvar för att bryta tystnaden kring sexuellt utnyttjande. Genom att prata om denna utsatthet och genom att våga fråga signalerar vi att ingen har rätt att utnyttja ett barn, och vi visar att vi är en del av ett samhälle som inte tolererar övergrepp. Även om det kan kännas svårt, och ibland utmanande, är det ett steg mot att ge alla barn trygghet och möjlighet att få det stöd som behövs.

Vi måste också vara beredda på att det inte räcker med en fråga – ibland behöver barnet tid, och vi måste finnas där, redo att lyssna när barnet är redo att tala. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att barn bara pratar med oss om de vet att vi kan ta emot det de säger och att vi förstår.

TÄNK PÅ ...

Många barn försöker visa tecken på att de far illa, men gör det ofta indirekt. Skam och skuld kan hindra dem från att uttrycka sig öppet, vilket innebär att signalerna kan vara subtila och svåra att upptäcka om man inte är uppmärksam.

En av de främsta orsakerna till att barn tvekar att berätta för vuxna är rädslan för att väcka ilska, särskilt hos föräldrar. De är ofta rädda för att bli bestraffade med exempelvis mobilförbud.

För att göra en orosanmälan till socialtjänsten krävs inga konkreta bevis på vad som hänt. Det räcker med en oro eller misstanke om att barnet kan fara illa. Det viktiga är att utgå från egna observationer eller den egna upplevelsen av oro. Därefter ligger ansvaret på socialtjänsten, inte på den som anmäler, att samla in uppgifter, bedöma situationens allvar och avgöra om en utredning behövs. Vid osäkerhet kring om en anmälan bör göras kan socialtjänsten kontaktas för vägledning och stöd.

Du kan göra skillnad idag.

Vi måste gå från ord till handling. Att tala om förändring och lösningar är första steget, men verklig skillnad uppstår först när vi omsätter våra idéer i konkret handling. Det handlar om att visa mod, ta ansvar och agera med beslutsamhet – att våga ta stegen som faktiskt gör skillnad.

Vi måste se och våga fråga. Vad är det värsta som kan hända – *när det värsta kanske redan har hänt?*

Konkreta saker som vi alla kan göra idag:
Systematisera frågorna för att ingen ska falla mellan stolarna!

För att effektivt upptäcka våld och exploatering bland barn och unga behöver vi skapa en trygg struktur för att fråga regelbundet och i flera områden av barns liv. Genom att ställa frågor rutinmässigt i olika sammanhang kan vi minska risken för att peka ut, och vi kan fånga upp barn och unga som behöver stöd. Låt oss tillsammans se över vilka frågor som ställs och hur, för att säkerställa att vi når alla barn i behov av hjälp – oavsett var de befinner sig.

Använd både struktur och spontanitet för att nå alla barn!

Fråga inte bara rutinmässigt – våga också ställa spontana frågor. Anpassa samtalen

till naturliga tillfällen och bemöt barn och unga på deras villkor. Särskilt för unga med funktionsnedsättningar är det viktigt att skapa trygga och informella samtal där de får möjlighet att öppna upp sig på sina egna villkor. Tillsammans kan vi säkerställa att alla röster hörs och att ingen lämnas utan stöd.

Lyssna med öppet hjärta och utan skuldbeläggning!

Som vuxna behöver vi lyssna aktivt och fokusera på stöd, inte på att påpeka misstag. Genom att visa att hjälp finns att få, ger vi barnen hopp och trygghet. Ansvar för övergrepp ligger aldrig på den som blivit utsatt. Det finns stöd både för den som blivit utsatt och för den som utsatt någon annan. Vi kan alla vara den som vågar lyssna och stå kvar.

Samla kunskap och resurser – tillsammans når vi längre!

Bygg upp och samla kunskap och resurser så att stödet alltid är lättillgängligt. Genom att samarbeta över verksamhetsgränser kan vi säkerställa att barn och unga får rätt stöd när de behöver det. Genom att inkludera och engagera vårdnadshavare och familjer i stödet skapar vi en helhetslösning som stärker barns trygghet och välmående i alla delar av deras liv. Låt oss tillsammans skapa en trygg och effektiv struktur som ger kontinuerligt och långsiktigt stöd där det behövs som mest. Låt oss ta stöd av varandra och göra verklig skillnad.

Vill du ta del av fler verktyg för att förebygga sexuellt utnyttjande av barn mot ersättning?

På vår webbplats hittar du material som kan användas i samtal med barn och unga – bland annat en film att visa i grupp och ett dialogstöd som kan underlätta svåra samtal.

Allt material är kostnadsfritt och fritt att använda.

Du kan också anmäla dig till vårt yrkesnätverk. Det innebär ett ställningstagande mot att barn utsätts för sexuellt utnyttjande mot ersättning, och du får ta del av nyhetsbrev, inbjudningar till aktiviteter inom projektet och annat som kan stärka ditt arbete i frågan.

Skanna QR-koden för att komma direkt till materialet och anmälan.

**Det här är en vägledning för dig som vill vara en trygg vuxen
som gör skillnad - både i det fysiska och det digitala rummet.**

Vägledningen ger en introduktion till vad sexuellt utnyttjande mot ersättning är och hur det hänger samman med makt, beroende och manipulation. Den beskriver hur någon kan närma sig ett barn, vinna förtroende och stegvis normalisera gränsöverskridande beteenden, till exempel genom det som ofta kallas grooming.

Du får en fördjupning i hur olika sårbarhetsfaktorer påverkar barns risk att bli utsatt av någon annan, särskilt när barnet lever med en funktionsnedsättning eller saknar trygga vuxna omkring sig. Vägledningen innehåller även en översikt av svensk lagstiftning och barns rättigheter, reflektioner kring språkets betydelse och konkreta råd för hur du som vuxen kan skapa trygga samtal, ställa frågor utan att skuldbelägga och agera vid oro.

**Tillsammans kan vi skapa en värld där varje barn får känna sig trygg
och lyssnad på och där alla barn är skyddade från övergrepp.**

Materialet är framtaget av
stiftelsen ChildX i projektet "Identifiera flera",
finansierat av Allmänna arvsfonden 2023-2026.

CHILDX.SE
info@childx.se

CHILDX

**ALLMÄNNA
ARVSFONDEN**